

Управління ризиками інноваційної діяльності підприємств

Оксана Кириченко

*доктор економічних наук, доцент кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: oksanaKS@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-5244-8323*

Віталій Федчишин

*аспірант,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: FedchysheVA@krok.edu.ua*

Практична діяльність в сфері фінансування реалізації інвестиційно-інноваційних проектів потребує врахування та систематизації ризиків характерних для інвестиційної та інноваційної діяльності та формування комплексу дій та заходів спрямованих на забезпечення від ризиків й запобігання їх дії, або ж спрямованих на мінімізацію їх негативного впливу на подальшої реалізації проектів.

Інноваційні проекти загалом є високо ризиковими із широким переліком впливу різноманітних негативних внутрішніх та зовнішніх факторів та проявів, проектами із високим рівнем невизначеності, а отже на їх реалізацію впливають різноманітні види ризиків. Проте узагальнюючим є фінансовий ризик інвесторів та підприємців які вкладають кошти в реалізацію інноваційного проекту. Цей ризик відображає збитки від невдалого неефективного завершення про інвестованого за механізмом фінансування інноваційного проекту. Відповідно, чим більшим є цей ризик тим складніше залучити під даний проект інвестиції і тим дорожчими є фінансові ресурси необхідні для реалізації такого проекту. Здійснюючи аналіз та систематизацію ризиків притаманних венчурному фінансуванню інноваційних проектів їх необхідно поділити на дві основні групи. Перша група це група ризиків пов'язаних із впливом зовнішнього середовища реалізації інвестиційно-інноваційного проекту. До цієї групи входять в першу чергу економічні ризики, ризики пов'язані із зміною економічної кон'юнктури, стану економічних систем чи настанням кризових явищ в економіці, а саме: ризики пов'язані із настанням та проявами кризи в економічних системах; ризики пов'язані із інфляційними процесами та ризики пов'язані із коливанням валютних курсів. До ризиків впливу зовнішнього середовища входять законодавчі ризики пов'язані із зміною норм діючого законодавства та існуючого нормативно-правового поля, регуляторного характеру зокрема ризики пов'язані із зміною податкового законодавства та зростанням обсягу податкового навантаження, що містить додаткові непередбачені на початку реалізації проекту витрати, ризики у вигляді встановлених обмежень чи додаткових бар'єрів подолання який передбачатиме додаткові витрати часових та фінансових ресурсів, що пов'язано із введенням ліцензування, сертифікації, визначення граничних цін та інших дій державного регулювання. До групи зовнішніх ризиків також слід віднести

політичні ризики, що пов'язані із зміною політичної ситуації чи політичного курсу країни які супроводжується ризиками перерозподілу власності, активізації страйкових рухів та процесів, також ризики настання силових конфліктів, в тому числі і війкових, що загалом призводить до значною нестабільності в економічному середовищі країни та згортання інвестиційної активності. В сучасних умовах для реалізації інноваційно-інвестиційних проектів не менш небезпечними є зовнішні ризики пов'язані із факторами природно техногенного характеру, природно кліматичними змінами, стихійними лихами, які прийнято вважати чистими ризиками. Серед зовнішніх ризиків також потрібно відзначити зовнішньоекономічні ризики пов'язані із впливом факторів активності зовнішньої торгівлі експортно-імпортних операцій та введення квот і обмежень, що можуть завдати додаткових фінансових збитків в реалізації інвестиційно-інноваційного проекту.

Таким чином, підвищена ризиковість фінансування інвестиційно-інноваційних проектів повинна компенсуватися їх значно вищою прибутковістю пов'язаною із реалізацією проривних техніко-технологічних інновацій та високою доданою вартістю створеного в рамках такого проекту продукту чи послуги.

До другої групи ризиків реалізації фінансування доцільно віднести групи внутрішніх ризиків притаманних реалізації конкретного інвестиційно-інноваційного проекту та пов'язаного із діями компаній замовника, компанії розробника проекту та інвесторів. Ці ризики на різних етапах розробки та реалізації інвестиційних інноваційних проектів проявляються по різному, проте загалом їх можна охарактеризувати як інвестиційно-проектні ризики.

До цієї групи ризиків потрібно віднести ризики пов'язані і початковим помилковим вибором інвестиційного проекту для його подальшого фінансування. Адже на перших етапах відбору інвестиційно-інноваційних проектів для їхнього подальшого фінансування та реалізації достатньо складно лише на основі підготовленої документації зробити вірний вибір та відібрати саме той проект, що буде прибутковим в його подальшій розробці та реалізації. Це пов'язано в першу чергу за зміною та впливом зовнішньої кон'юнктури та впливом ринкової кон'юнктури – споживачів майбутнього продукту чи послуги бо саме їх реакція і визначатиме обсяги подальшої прибутковості та ефективність вкладених інвестицій. Комерційний успіх інноваційного проекту завжди складно прогнозований та складно передбачуваний. Не менш небезпечними для подальшої реалізації інвестиційно-інноваційного проекту є ризики пов'язані із помилками допущеними у прогностичному плануванні фінансових результатів від реалізації проекту. Так, на етапах планування можливі помилки пов'язані з недооцінюванням впливу негативних факторів його подальшої реалізації і навпаки переоцінюванням позитивних сторін та перспектив. Цей ризик пов'язаний як з невідповідною роботою компанії розробника так і з відсутністю повного об'єктивного врахування всіх необхідних для його реалізації ресурсів та умов в яких проект буде реалізуватися. Недооцінка витрат та переоцінка

майбутніх грошових потоків проекту веде до значних негативних наслідків та можливості своєчасного запланованого завершення реалізації проекту, а отже ставить під загрозу загалом можливість його реалізації, а не лише обсяги отриманого подальшого прибутку. До інвестиційних ризиків також доцільно віднести ризики пов'язані із вибором невідповідної стратегії фінансування проекту, при плануванні може бути недостатньо точно визначена потреба у обсягах інвестицій необхідних для його завершення, адже завищений обсяг необхідних інвестицій призведе до зниження рівня прибутковості проекту.

Наступним ризиком слід зазначити ризик невірно розробленого механізму його реалізації. Це пов'язано із тим, що при плануванні необхідно обрати найбільш оптимальну для його реалізації організаційно-правову форму взаємодії ініціаторів та інвесторів, систему оподаткування підприємства, систему управління всіма видами ресурсів, систему управління постачанням та збутом, а також забезпечити прозорість та відповідність систем обліку і контролю.

Безпосередньо на етапі реалізації інвестиційних проектів найбільш суттєвими ризиками до їх реалізації постають ризики неефективного управління проектами оскільки венчурний інвестор не бере на себе функції поточного управління підприємством і вони відповідно покладають на ініціаторів проекту. Проте саме від менеджменту впровадження та реалізації проекту значною мірою залежить і його результат.

Не менш важливий вплив здійснюють на реалізацію інвестиційно-інноваційних проектів фінансування є ринкові ризики. Слід зазначити, що оскільки інвестиції спрямовуються на фінансування інноваційних проектів, вони мають значні ринкові переваги на початкових етапах реалізації, оскільки фактично не мають конкурентів. Проте достатньо часто ринок активно реагує на появу інноваційних товарів швидкою появою товарів замінників, товарів аналогів, і незважаючи на патентування та захист таких інновацій відбувається посилення впливу ринкових конкурентних ризиків що призводить до зменшення обсягів очікуваного прибутку від реалізації проекту.

Ключові слова: інвестиції, ризики, інноваційно-інвестиційні проекти; управління ризиками; проектні ризики.

Список використаних джерел

1. Алькема В.Г., Літвін Н.М., Кириченко О.С. *Економічна безпека інноваційного підприємства*. Київ.: ВНЗ Університет економіки та права КРОК. 2015. 320 с.
2. Бушуєв С. Д. Морозов В.В. *Динамічне лідерство в управлінні проектами: монографія*. К.: Ділова Україна, 2000. 312 с.
3. Гонорська А.В. *Використання проектно-програмного менеджменту у міжнародному бізнесі. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. №4, 2012, 28-32 с.*
4. Ентоні Е. Боардмен. *Аналіз вигід і витрат. Концепції і практика*. К.: АртЕк, 2003. 568с.
5. Кириченко О.С. *Інвестиційно-інноваційне забезпечення промисловості України в умовах Четвертої промислової революції: монографія*. К.: Університет економіки та права «КРОК», 2021. 368 с.